

DE REFORMATIE

WEEKBLAD TOT ONTWIKKELING VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

DIE OWE JEUGD VERNIEUWT ALS EENS ARENDS PSALM 103:5

Onder redactie van Prof. Dr. K. Schilder, Dr. C. Tazelaar en Prof. Dr. J. Waterink

Medewerkers: Dr. H. A. van Andel, Solo; Dr. R. E. van Arkel, Utrecht; Dr. Henry Beets, Grand Rapids; Dr. C. Bouma, 's-Gravenhage; Dr. K. Fernhout, Baarn; Prof. Dr. F. W. Grosheide, Amsterdam; Prof. Dr. T. Hoekstra, Kampen; Dr. G. Keizer, De Steeg; Dr. B. A. Knoppers, Amsterdam; Dr. C. Lindeboom, Amsterdam; Dr. S. O. Los, 's-Gravenhage; Dr. J. W. Marmelstein, Amsterdam; Dr. F. C. Meijster, Rotterdam; G. Meima, Groningen; Dr. A. Ringnalda, Ermelo; Dr. J. C. Rullmann, Wassenaar; J. Strikwerda, Dokkum; Dr. J. Thijss, Zwolle; Dr. J. Veldkamp, Hilversum; Prof. Dr. D. H. Th. Vollenhoven, Amsterdam; Dr. J. de Vries, Tilburg; Dr. J. D. Wielenga, Franeker; Mr. J. A. de Wilde, 's-Gravenhage.

Stukken voor de Redactie zende men aan den secretaris der Redactie:
Dr. C. TAZELAAR, 2e Const. Huygensstr. 77, Amsterdam

Drukkers-Uitgevers:
OOSTERBAAN & LE COINTRE, Goes
Tel. No. 58 — Postrekening No. 36090.

Abonnement: f 2.50 per halfjaar bij vooruitbetaling.
Voor 't Buitenland f 7.50 en voor Ned.-Indië f 6.— per jaar.
Advertentiën: 25 ct. p. regel. — Losse nummers f 0.15.

INHOUD: Hoofdartikel: De Praedestinat. VI. — Uit de Schrift: Uit de diepten. (Ps. 130:1.) — Kerkelijk Leven: Pluriformiteit der kerk en epigonisme. II. — Literatuur en Kunst: Bijbelstof en Belletrist. VI. (Slot) Het antwoord. De zonde en het menselijke kennen. — Vakwetenschap en Praktijk: Het Raadsel van het Kindergetuigenis. II. — Perschoonw. — Kerknieuws.

HOOFDARTIKEL

De Praedestinat.

VI.

Wat wij in de laatste artikelen schreven deed ons, meenen wij, toch wel voldoende zien, dat het in de praedestinat. maar niet gaat om iets zonder meer irrationeels, om iets, dat wij eenvoudig in blind geloof, als 'tware „krachtens het ongerijmde“, hebben te aanvaarden.

Het is wel supra rationem (d.w.z. boven ons verstand uitgaande), maar niet contra rationem (d.w.z. strijdig met ons verstand).

Het is wel „jenseits“ van wat wij, met ons beperkt menselijk begrip soms als „Gut und Böse“ zien, maar niet „jenseits“ vom Guten und Bösen als zoodanig.

Het is wel iets, dat „geen oog heeft gezien en geen oor heeft gehoord en in het hart van geen mensch ooit is opgeklimmen“, maar het is daarom allerminst „zin-loos“, integendeel, eens zullen wij ten volle den oneindig rijken goddelijken „zin“ ervan aanbidden en nu kunnen wij dat toch ook reeds tot op zekere hoogte.

Maar ook nog in een andere richting willen wij van dat laatste iets trachten te laten zien. Niet om daarmee de praedestinat. rationeel aannemelijk te maken! Want dat kan niet en dat mag niet. Maar wel om zooveel mogelijk den aanstoot en de ergernis weg te nemen, die niet in de schriftuurlijke praedestinatiedachte, maar in de vaak zoo gebrekkige en onjuiste interpretatie ervan ligt.

Heel vaak stuit men op de voorstelling, alsof de uitverkiezing beteekent, dat de menschheid en de wereld als zoodanig slechts bestemd is voor het eeuwig verderf, terwijl, gelukkig, God nu hier en daar een enkeling „als een brandhout uit het vuur rukt“ en hem Zijn genade bewijst.

Nu laat de Bijbel de vraag van het „hoevelen“ bij de uitverkiezing buiten beschouwing. Als daar iemand Jezus vraagt: „Zullen er ook velen zijn, die zalig worden?“ is het eenige antwoord, dat Jezus geeft: „Strijd gij om in te gaan“.

Of als de Bijbel erover spreekt, schijnt hij telkens met zichzelf in tegenspraak. Nu eens wordt er gesproken van „een klein kuddeke“, dan weer van „een schare, die niemand tellen kan“.

Maar wat de Schrift wel duidelijk laat zien, is, dat die voorstelling, waarop wij daareven doelden, in elk geval onjuist is. Niet mechanisch stelt zo ons de verkiezing voor, maar organisch, of misschien juist gezegd, niet individualistisch, maar verbondsmatig.

Daarmee bedoelen wij niet te ontkennen, dat bepaalde individuele menschen voorwerp van verkiezing zijn. Dat handhaven wij ten volle, omdat Gods Woord ons dat zoo duidelijk als het kan leert. Hoe dikwijls wordt daar niet ervan gesproken, dat „onze namen geschreven zijn in het boek des levens“? Welnu, onze naam, dat is toch wel zoo individueel als het kan.

Ja, wij kunnen daarom zelfs wel zeggen, dat in de verkiezing het echt-christelijk individualisme, juist uitgedrukt, de echt-christelijke persoonlijkheidsgedachte gefundeerd ligt: de enkeling, die, als het moet, zich tegenover de massa durft te stellen, als hij zich maar door God verkoren en geroepen weet; de enkele ziel, die, krachtens die verkiezing, weet van oneindige waarde te zijn in de wereld en voor God.

Maar al willen wij dat persoonlijk element in de verkiezing tot geen prijs opgeven, dat mag ons toch nooit doen vergeten, dat die enkele ziel in de verkiezing toch nimmer als individu in volstrekt zin voorkomt. Wie God verkiest, verkiest Hij, zooals de gereformeerde verbondsbeschouwing steeds zoo duidelijk heeft laten uitkomen, in Christus als den tweeden Adam, d.w.z. als het Verbondshoofd van een nieuwe menschheid.

En die nieuwe menschheid, die God in Christus verkiest, dekt zich kwantitatief weliswaar niet met de oude, omdat er, naast de verkiezing, ook is de verwerping. Maar in kern, in wezen is het toch dezelfde menschheid, die in Adam viel.

M.a.w. verkiezing beteekent niet, dat het werk van God in Zijn schepping teloor gaat en slechts eenige armelijke resten gespaard blijven. Neen, daar is een wederherstelling aller dingen, een „wederom tot één vergaderd worden van alles in Christus“, zooals Paulus het in Ef. 1:10 noemt, zij het dan, dat die wederherstelling, naar Kuypers woord, een kritisch karakter draagt, een wederherstelling na uitzuivering van wat zich als kaf tusschen het koren bevindt.

Daar hangt mee samen een andere gedachte, die de Bijbel ook telkens zoo duidelijk in het licht stelt, n.l. dat de uitverkiezing er nooit is ten koste maar juist steeds in het belang der overige wereld.

Dat wordt vaak ook maar al te veel over het hoofd gezien. Wie de uitverkiezing belijdt, wordt er door velen op aangezien, volstrekt onverschillig te staan tegenover onze wereld en haar leven. En helaas, soms ook niet ten onrechte. Daar zijn er inderdaad, we duiden er straks reeds even op, die het voldoende vinden, als zij zelf maar uit „deze tegenwoordige boze wereld“ verkoren zijn tot het eeuwige leven en nu rustig deze wereld verder laten voor wat ze is.

Maar wie zoo staan geven daarmee toch blijk ervan van de verkiezing in schriftuurlijken zin nog weinig te hebben verstaan. Want de Schrift leert het ons toch stellig heel anders.

Zeker, God verkiest Abraham om drager te zijn van Zijn zegen en van de belofte van de komende verlossing. En door die verkiezing isoleert Hij hem en zijn nageslacht uit het geheel van de hem omringende wereld, die Hij van nu af „laat wandelen in haar wegen“.

En ongetwijfeld, dat schijnt voor die wereld verlies te beteekenen. En toch is het dat niet. Integendeel, in plaats van verlies beteekent het voor die wereld veel meer winst. Want, krachtens Gods verkiezing gezegend, wordt Abraham juist in dien weg ten zegen voor alle volkeren.

Gods zegen concentreert zich als 'tware een tijdlang in hem, den uitverkorene, en zijn volk, maar om straks ten volle tot expansie te kunnen komen, om straks te meer van daaruit in heel het menscheidsleven te kunnen doorwerken.

In die richting ligt bijvoorbeeld ook nu nog altijd de oplossing van het zoo uiterst belangrijke probleem van de verhouding van kerk en wereld. Velen in onzen tijd verwijten het nog steeds aan de kerk, dat zij zich als een uitverkoren kring isoleert in het midden van de wereld en achten dat liefdeloos en zien daarin een gebrek aan solidariteitsbesef en erbarming met die wereld in haar misère, en in plaats van dat geestelijk isolement der kerk op grond van haar uitverkiezing, zouden zij liever een kerk hebben, die geheel open midden in het wereldleven stond en waarin alles, wat het leven der wereld beweegt, vrij kan nagisten. Daarvan, zoo meenen zij, zou veel meer invloed en kracht in het wereldleven uitgaan.

Wij gelooven dat niet. Krachtens Gods verkiezing is de kerk nu eenmaal iets eigens, iets apart, geestelijk afgescheiden van de wereld. Dat wil niet zeggen, dat ze zich hoogmoedig boven die wereld verheffen mag. Want wat heeft zij als kerk, dat zij niet ontvangen heeft? Maar evenmin mag zij ooit haar geestelijk isolement prijsgeven. Want dat zou beteekenen haar uitverkiezing verloochenen.

Alleen, dat beteekent allerminst, dat die wereld haar daarom niet aangaat, of dat ze geen roeping

in haar midden heeft. Die heeft ze terdege. En hoe meer ze krachtens haar verkiezing haar eigen zelfstandig karakter als kerk tegenover die wereld handhaaft, hoe beter zij die roeping zal kunnen vervullen.

En nu herhalen wij het ten overvloede nog eens, ook met dit alles is natuurlijk nog allerminst het mysterie van de praedestinat. opgelost in dien zin, dat alle donkerheid voor ons erin is opgeklard en de ergernis, die er voor het natuurlijk menselijk verstand in ligt, is weggenomen.

Maar voor het geloof, dat in Christus en in Zijn Woord den verborgen God openbaar ziet worden, houdt dit mysterie — om het eens in de terminologie van Otto uit te drukken — zóó toch op alléén mysterium tremendum te zijn en wordt het toch ook mysterium fascinosum, is het niet meer alléén een geheimenis, dat ons terughuiveren doet van ontzetting, maar wordt het, bij alle moeilijkheden, die blijven, tegelijk toch een geheimenis, dat ons met Paulus in het slot van Rom. 11 in aanbidding op de knieën doet zinken en zeggen: „O diepte des rijkdoms, beide der wijsheid en der kennis Gods. Hem zij de heerlijkheid in der eeuwigheid.“

G. BRILLENBURG WURTH

UIT DE SCHRIFT

Uit de diepten.

Uit de diepten roep ik tot U, o Heere!
Psalm 130:1.

„Uit de diepten“ is een van die kernachtige uitspraken, gelijk er in Gods Woord zoo vele voorkomen. Kleine uitdrukkingen van groote kracht.

Diepten zijn kuilen vol water of vol modder. In diepten zich bevinden is in nood te verkeer. Met deze uitdrukking teekent de dichter een toestand vol gevaar, een toestand van hulpeloosheid en ellende.

„Diepten“. In het meervoud. Want er zijn er zeer vele. Zoowel in tijdelijk als in geestelijk opzicht. In diepten van smart en leed bevond Jakob zich als hij Jozef bewende; Naömi, toen in het vreemde land haar man en beide zonen haar ontvielen; „in diepten van leed en ellende verzonken“ was David, toen hij moest vluchten — voor zijn zoon Absalom. Dergelijke diepten worden gekend door zeer velen. Het uitnemendste van dit leven is moeite en verdriet. Vooral echter de tegenspoeden der rechtvaardigen zijn vele.

Inzonderheid op het terrein van het geestelijk leven zijn er vele diepten: diepten van zonde en zondensmart, diepten van ellende, welke de zonde veroorzaakt, diepten van lijden en vervolging om den naam en de zaak des Heeren, diepten van aanvechting en van geestelijke duisternis. Van deze diepten hebben al Gods kinderen meer of minder bange ervaring.

Niet alle diepten zijn even schrikkelijk. Daniel in den leeuwenkuil bevond zich in veel hachelijker gevaar dan Jozef en Jeremia in den kuil. Het vreeslijkst van alle zijn de diepten van zonde. Deze zijn volstrekt bodemloos. Hier heeft iedere diepte nog weer kuilen en holen onder zich. De afgrond roept, buldert daar tot den afgrond.

Na de diepten van zonde staan in benauwing voor Gods kind het naast de diepten van geestelijke duisternis en aanvechting. Als het donker is in en rondom hem; als de Heere Zijn vriendelijk aangezicht verbergt, is het den geloovigen bang. In dien donkeren nacht sluip en loert de satan als een brieschende leeuw. Dan grijnst hij hen toe:

„Waar is God, op wien gij bouwdet.

En aan wien g'uw zaak vertrouwdet?“

't Is niet met woorden te zeggen, in welke diep-

1934

INTRE - Goes

EEKBOEKJES

ima kwaliteit, met zw
erbruin omslag, 24 bl.
24 of 28 lijnen. Per
o in huis slechts f4
ewenscht monster
aanvraag.

Boekhandel
F. GERMS, Doesburg

Muzieklijdschrift

E HARP

met

delijksche Muzieklijds

f 1.50 per jaar

edactie van F. PHILIP

proef met een abo
en U zult algeboete
doening smaken.

ministratie-Adres

isstraat 65 - Amsterd

RUK

NGELSE

TELIJK LEVEN OF

BEKS 1780

SE

Biggekerke)

e „MODERNE“ RICHT
ven door zelfonders
kennis het geloof
ORISCHE PRACTIJK
fs aanvaardt en in
k tegenover dat Wo
van de eerstgenoem
nen in de geschied

on bij de Uitgevers

INTRE - GOES

ten van nood en ellende de geloovigen zich soms verzonken gevoelen.

„Uit de diepten roep ik tot U". De dichter kent een veilige haven in den storm. Daarheen neemt hij de toevlucht.

Gewoonlijk brengen de diepten al wat er in neerstort tot zwijgen. Als iets in de diepte der zee wegzinkt, moogt ge een oogenblik eenige rimpeling en borreling van het water zien; spoedig effent de spiegel zich weer, en van wat naar beneden verzonk, merkt gij niets meer op. Zoo is het niet bij de diepten van Gods volk. Deze brengen hen niet tot zwijgen — ze doen hen juist roepen.

Er staat niet: Uit de diepten bid ik of zucht ik, maar roep ik. Dat is ook bidden, maar bidden in bangen nood, in groot gevaar, met onweerstaanbare drang. David roept uit de diepte gelijk de drenkeling, die den afgrond onder zich voelt trekken en zuigen, om hem te verslinden. Dat roepen is een noodkreet. 't Is het hulpgeschrei, Heere, ontferm U mijner! Behoud mij, want ik verga. Denk aan mij toch in gena, om Uw goedheid eer te geven. Zó roept de geloovige uit de diepten van ellende tot God. Welk een contrast is er tusschen het bruisen en bulderen der wateren en de bevende, klagende stem van den om hulp roependen bidder. Doch die stem wordt al luider en krachtiger, naar mate de nood hem meer prangt en benaauwt.

„Uit de diepten roep ik tot U, o Heere!" Tot zijn God, den God des verbonds, den Genadige en Almachtige. Elk ander roepen zou ook volstrekt vruchteloos zijn.

Onze tijd, waarvoor men eerst schier geen groote en hooge woorden genoeg vinden kon om hem lof te bezingen, is vol diepten. Diepten vol donkerheid en benauwdheid. Diepten van armoede en nood, van werkeloosheid, hulpeloosheid en radeeloosheid. Hoofd en hart van wereldsche menschen zijn tegenwoordig vol van „crisis" en „malaise". Zij klagen, zuchten en murmureeren. Maar zij roepen niet tot God. Veeleer hoort gij van verschillende kanten de vraag: „als er nu toch een wijs en liefderijk God hier boven was, zou er dan wel zooveel leed en ellende hier beneden zijn?" Dezen toonen niets er van te beseffen, dat die algemeene nood en druk van dezen tijd is een roepstem Gods tot de menschen: „Wendt U naar Mij toe. Als alles u verlegen laat en niets u meer baten kan, bij Mij is hulp en uitkomst". Wie de malaise in haar oorzaak en omvang diep voelt, zal uitgedreven worden tot de bede: „Heere, ontferm U onzer!"

Zoo is het bij David. Hij roept uit zijn diepten tot den Heere.

Als hij zijn nood klaagt voor God, dan zijn het niet de zorgen, die het eerst van alle genoemd worden, maar zijn vele zonden. Deze bezwaren hem het alleréerst en het allerméest, vs. 2.

Dat roepen tot God geeft ruimte aan zijn bange ziel, doet een lichtstraal der hoop vallen in den donkeren nacht.

Hij roept uit de diepte tot Hem, die in de hoogte woont, maar die zeer laag in gunst en ontferming neerzielt op al wie in nood en jammer tot Hem vlucht. Hij roept tot den Genadige, die rijk is in schuldvergeving; tot den Almachtige, die uit allen nood en dood verlossen kan. Er is geen enkele diepte bij Gods kinderen of de Allerhoogste kan er hen uit bevrijden.

Hij smeekt tot Hem, die gezegd heeft: „Roep Mij aan in den dag der benauwdheid en ik zal er u nithelpen". Hij, die alle dingen bestuurt, laat toe, dat zij in zulke diepten komen. In dien weg zal juist Zijn groote Naam aan hen worden verheerlijkt. In geen zó vreeselijken kuilt was ooit een geloovige verzonken, of de Heere was hem nabij met Zijn genadige vertroosting, met Zijn getrouwe hulp. Neen, Hij laat hen niet vruchteloos roepen. Hij hoort het geroep der ellendigen en verlost ze. In die diepten ligt voor hen de hogeschool van het ernstig bidden, pleiten, worstelen. Diepe wegen brengen door 's Heeren Geest vaak diepe godsvrucht te weeg. De paelen liggen in de diepte. Ook de paelen in het geestelijke leven worden meest in een weg van nood en verootmoediging verkregen.

De geloovige heeft menigmaal in den nacht der beproeving sterren van beloften en vertroosting zien flonkeren, die hij in den middagglans van welvaart en voorspoed niet aanschouwde.

Dagen van nood en ellende verrijken en verdiepen door de werking des Geestes het gemoedsleven van 's Heeren volk. Geheiligde beproevingen zijn geestelijke bevorderingen.

Door Gods genade en trouw wordt alzoo de bange klacht, in de diepte geslaakt, verwisseld met een lied der hope en des vertrouwens: „Ik verwacht den Heere, mijn ziel verwacht en ik hoop op Zijn Woord".

In die diepten betoont de Heere zich aan Zijn volk een God van rijke vertroosting en machtige bevrijding. De bange klacht verandert in een halleluja aan Hem, die in Christus voor al Zijn volk een God van onuitsprekelijke genade en van volkomen verlossing is. Zoo wordt bij Gods kind juist in de diepten het „Eere zij God in de hoogste hemelen" in de ziel geboren.

J. P. T.

KERKELUK LEVEN

Pluriformiteit der kerk en epigonisme. (II.)

We zullen Prof. Hepp's artikel aanvatten bij dat ééne punt, dat hem blijkbaar van bijzondere betekenis dunkt: de kwestie van het epigonisme.

Dat inderdaad deze kwestie prof. Hepp zeer na aan het hart ligt, behoeft niemand te betwijfelen. Immers: hij maakt er eigenlijk zijn hoofdbezwaren van, als hij tegen hen opponeert, die de pluriformiteit der kerk, zó als ze doorgaans gepredikt en gebruikt wordt, niet aanvaarden kunnen. Van een eigenlijke bestrijding van wat hunnerzijds is aangevoerd is bij Prof. Hepp geen sprake, niet één hunner noemt hij, niet één hunner citeert hij letterlijk. We krijgen meer een „Hinweis", en vermoeden, dat onder het schrijven — wat die gemeene gratie betreft — de auteur van dezen „Hinweis" eenigszins gedacht heeft aan een collega van Prof. Hepp aan de Vrije Universiteit, althans naar wat van diens opvatting bij anderen weerklinkt of interpretatie vindt, en dat de passage over de pluriformiteit der kerk in de richting wijst van ondergeteekende, althans naar datgene, wat de niet-al-te-nauwkeurige leesen-overweeg-methode van velen hen als de meening van ondergeteekende heeft doen vasthouden — in min of meer vage indrukken.

Als nu Prof. Hepp de meening, die tegen de eenigszins geijkte pluriformiteitsgedachte bezwaar heeft, een uiting van epigonisme noemt, dan zeggen we niet: dat is niet vriendelijk. Want we mogen wel klare woorden: en mocht iemand meenen dat het wegschrijven van zulke weinig sierlijke namen aan meeningen van collega's, die Prof. Hepp aan beide zijden van het IJselmeer heeft, nu niet een bepaald voldoen schijnt te zijn aan den zin en de onderstellingen van wie een artikel voor den studenten almanak begeerden, dan antwoorden wij:

a.) dat niet bewezen is, dat de verwijten van epigonisme zich richten tegen bepaalde meeningen van bepaalde personen;

b.) dat voorts interne aangelegenheden tusschen almanak-redakties en -schrijvers ons niet aangaan.

Neen, we zeggen niet: die woorden zijn onvriendelijk.

We zeggen echter wel: ze zijn gevaarlijk. Want, kijk eens, een epigoon is nu eenmaal iemand, die niet erg in trek is, zodra men hem herkend heeft.

Hij kan wel-in-trek zijn, zoolang hij nog niet als epigoon te boek staat. Tot zoolang kan de man menschen hebben, die naar hem luisteren, of langzamerhand van plan zijn, dat te gaan doen. Die menschen denken dan, dat dat luisteren iets aan hen geven of hergeven kan.

Maar als er nu onder de „objectieve", niet-existentieel-erbij-betrokken „toeschouwers" nu eens iemand opstaat, die zegt, en schijnt te bewijzen: die man is maar een epigoon, althans: deze bewering van hem is epigonistisch, dan kan die eene man een zeer groot „succes" boeken — bij bepaalde lieden, wel te verstaan.

Hij kan de lieden, die luisterden, of net begonnen te luisteren, daarmee doen ophouden, — voorzoover het althans die bepaalde lieden van zooveel betreft. Want een epigoon, die als zodanig te boek staat, heeft afgedaan. Hij is toch in elk geval — hoe men ook het begrip „epigoon" uitlegt, — iemand, die achter groote voorgangers aankomt, zich diets maakt, dat hij hun werk voortzet, doch hierin mis ziet. Want zoo hij al niet hen napraat (en dan uiteraard gebrekkig), dan is hij toch een prutser, bij hen vergeleken. Zijn probleemstelling mist in elk geval hun diepte en oorspronkelijkheid. Wie geeft zich de moeite, naar een epigoon te luisteren? Laat men ook — om niet te wonden, zegt Prof. Hepp — ook duizendmaal met Prof. Hepp verzekeren, dat iemand, die op EEN punt aan epigonisme lijdt, daarmee nog niet voor heel zijn persoon en levenswerk als epigoon behoort te boek te staan, — toch zal de man met die ééne epigonistische these hebben afgedaan bij velen. En dat terecht. Vooral dan terecht, indien hij die ééne these, die nu net zoo ongelukkig uitviel, heeft beschouwd als betekenis voor heel zijn denken en doen.

Zoo heeft de man, die een persoon of een meening als epigonistisch aandient, inderdaad zonder al te veel moeite die meening of dien persoon aan den kant gezet, tenzij...

Tenzij de persoon, om wien, of om wiens meening het te doen is, nog net bij tijd opstaat, en het blaadje omkeerend, de rollen verwisselend, zegt: nu, indien U eenmaal dit minder prettige epitheton tot term der discussie wilt verheven zien, laat mij dan toe, dat in DIT geval ik Uw meening epigonistisch moet noemen.

Op dat punt zou de discussie voor den eersten spreker gevaarlijk kunnen worden. Want hij moet dan of de verdenking, waaraan hij zelf uitdrukking gaf, van zich (c.q. zijne meening) afwentelen, of hij moet de eerst wat al te luchtigjes

opgezette inmenging in de discussie nu veel breeder opzetten, dan hij aanvankelijk deed.

Wetnu, in een dergelijke situatie zie ik thans dit kleine vriendschappelijke debatje komen.

Ik wil ook eens de rollen omkeeren en beweren, dat nu eenmaal dat woord uit Prof. Hepp's pen gevloeit, en dus niet meer uit de discussie weg te werken is, ik het praedicaat „epigonistisch" aanwend op zijn verdediging der pluriformiteitsgedachte.

Ik rust dezen „Retourkutsch" uit, niet uit een zekere gemelijkheid. Oók niet om me te „wreken".

Maar wel — om Prof. Hepp er toe te dringen deze en dergelijke praedicaten voortaan uit het debat te laten (en dan eens verder serieus op konkrete beweringen in te gaan), of, wil hij het verwijt handhaven, dan althans breeder te argumenteeren dan hij thans doet.

De zaak is er te ernstig voor.

Om tot het boven gestelde doel te geraken, willen wij trachten aan te toonen:

a.) dat Prof. Hepp's beroep op Calvijn niet ter zake is;

b.) dat hij bij Kuiper en Bavinck een en-en onderstelt (dat hij tegenover het epigonistisch geheelen of-plaatsen wil), hetwelk bij geen van beiden een heusch-ontwikkelde „leer" is;

c.) dat hij dus, door toch maar van hun termen zich te bedienen, en „epigonen" er mee te ontdekken (als had hij een heusch leer-begrip daarbij tot zijn dienst) groote voorgangers op dit ééne punt naspreekt, zonder voldoende toetsing van hun gevoelens. Welk bedrijf epigonistisch is.

Nog eens — als wij straks dit probeeren toe te lichten, is dit geen „wraak". Het is een poging, om ernstige dingen ernstig te laten blijven.

Want als ik Prof. Hepp's meening heb afgewezen als zelf epigonistisch, — dan zijn we weer tot ons uitgangspunt teruggekeerd, en kan men weer eens gaan praten over de gegeven argumenten.

K. S.

LITERATUUR EN KUNST

Bijbelstof en Bellettrie.

VI. (Slot.)

I. De kritische vraag van enkele theologen bij het verschijnen van „De Sjoenemietische": „Is de Bijbelische roman voor den Christen aanvaardbaar?" — is geen kwestie van ja of neen, maar van meer of minder, van hoe. Raad zoeken in het verleden.

II. Gregorius van Nazianzus ziet er geen bezwaar in, in zijn drama „Christos paschoon" den Christus van het kruis dingen te doen spreken buiten de Openbaring om.

III. Gregorius van Nazianzus, Beza en Milton zien er geen bezwaar in, het allerheiligste uit de Openbaringsgeschiedenis als stof voor kunstwerken te gebruiken en die stof uit te breiden zelfs tot in het spreken Gods toe. Calvijn, Voetius noch Kuiper brengen hiertegen bezwaar in.

IV. Ook Bilderdijk gebruikt ongewraakt gewijde geschiedenis als stof voor zijn epos. Is er alzo geen bezwaar tegen dit gebruik voor drama en epos, dan evenmin voor den roman, die in zijn hooger vorm niets anders is dan een epos in proza.

V. Geen algemeen bindende grenzen stellen in de keuze der Bijbelstof. De dragers der typologische openbaring waarschijnlijk in deze roeping meer bewust, dan algemeen tot nu werd aangenomen. Voor de kunst met Bijbelstof tot inhoud, bovendien de vrijheid, die de poëtië der Oudheid met haar verismilitas boven de historische feitelijkheid toestond.

Ten nauwste verwant met de tweede vraag, die naar de bewustheid der typologische profetie is de derde naar de helderheid van het inzicht der geloovigen van den Ouden Dag in het algemeen en mijn voorstelling daarvan.

In zijn zeer gewaardeerde bespreking van mijn boek in het Januari-nummer '33 van het Theologisch Tijdschrift, roert Prof. Ridderbos deze kwestie aldus aan:

„Van meer algemeen aard is het bezwaar, dat Anema deze Oudtestamentische vromen niet te veel laat spreken als Nieuwtestamentische geloovigen. Nathan redeneert als een Gereformeerd predikant (Zie bijv. over de Drieënheid bldz. 19) en we ontvangen de voorstelling, dat de Oudtestamentische vromen hun gebed ook tot Messias richten (bldz. 174)."

Van meerdere zijden is bezwaar ingebracht tegen het woord Drieënheid in den mond van Nathan. Is het daar ondenkbaar? — Ik meen van niet.

Israël wist, dat er een Schepper aller dingen was.

Israël wist ook, dat er een Goddelijk Wezen was, door wien de Schepping tot stand was gekomen. (Spr. 8.)

Israël wist ook, dat er een Geest was, die in die Schepping leven indraagt. Gen. 1:2 Ps. 104:30. Ps. 33:6.

Dat die Goddelijke Wezens personen waren, blijkt herhaaldelijk in het Oude Testament. Dus het persoonlijk drieëneheidsbegrip omtrent de Godheid kan den grooten onder Israël niet zijn

ontgaan.

den, moe

Men w

eunwighe

dat de

(Ps. 33:6

ontbroke

gaat van

„Ziet ik

diglijk uit

aanvaard

Waarom

duisterni

Wat m

is een z

Drieëne

gevormd

bezinning

gegevens

Of er

voelswa

wegen, a

begrip to

wij oppe

Omtrent

onderwer

in gelijke

Het bli

bos ook

onder h

op een l

evangelie

gij den

zal Hij U

„Maa

toen e

in Chr

nooit

ter wil

Hij, h

Hel is

in het

voorge

deren

Middel

oefenin

wend l

heiligh

Ze zag

gebede

worder

beginse

geroep

Middel

Is er

schaduw

Moet hel

opgeval

kunnen

Vatten v

litt, dan

dag toel

in hope

Prof.

boek de

voor de

logie tijc

maak er

voor die

ons zich

van hun

vlakken

niet te l

te willer

Veel

eventuee

van den

hij zoo

Men l

hoogled

boek. L

kunstwe

historise

nen wel

lijk, ma

het wett

woordin

eischen

kan de

laatste

Di de

mel het

Bijbelin

feitenhy

eerste

valt er

dit: om

van het

de heilij

dikanten

noem ik

in „De 2

Prof. I

Wat

leeren is

maar het

psychologi

Ouden Da